

Srednješolske vesti.

V pokoj je stopil na svojo lastno prošnjo Alojzij Virbnik, profesor na drugi državni gimnaziji v Ljubljani. Naučno ministrstvo mu je izreklo tem povodom svoje priznanje za njegovo odlično mnogoletno službovanje.

Iz Celja nam poročajo: Domobransko sodišče v Gradcu je izpustilo nedavno v Celju aretiranih 6 dijakov, ki so mu bili izročeni zaradi zločina motenja javnega mira, ker so peli „Hej Slovenci“. Dijaki so se po dvanajdnem nepristojnem bivanju v Gradcu zopet vrnili v Celje.

Gospodarske srednje šole na Češkem in Moravskem. „Venkov“ poroča, da se je tudi letos vpisalo mnogo dijakov v gospodarske srednje šole. V prvi tečaj se jih je prijavilo, da so mogli sprejeti komaj tretjino prijavljenih. V Preravi so morali otvoriti za prvi in drugi tečaj paralelke. To mnogoštevilno vpisovanje pomeni, da so postale te šole popularne in da jih čedalje bolj obiskujejo sinovi večjih in srednjih posestnikov in gospodarskih uradnikov. Posebno se opaža na Češkem, da so gospodarske srednje šole v Hrudimu in Roudnici premajhne in da bodo morali otvoriti še tretjo gospodarsko srednjo šolo.

Žalna seja odbora „Društva slov. profesorjev“. Spomin našega preminulega presvetlega vladarja cesarja Franca Jožefa I. je vdano in hvaležno počastilo tudi „Društvo slov. profesorjev“. Društveni odbor je imel v ta namen v petek, dne 24. novembra, posebno žalno sejo. Po predsednikovih izjavah je sklenil odbor soglasno, da pošlje na pristojno mesto deputacijo treh članov. Ta je izrazila globoko naše žalovanje, obenem pa tudi podala vdano izjavo Nj. Veličanstvu presvetlemu cesarju Karlu ter prosila, da blagovolji pristojna oblast sporočiti pboje na Najvišje mesto.

Iz ruskega ujetništva se je oglašil rezervni nadporočnik dr. Fran Sturm, profesor na ljubljanski višji realki ter translator francoskega jezika na deželni sodišču. Naslov: Dr. Fr. Sturm, Jalutorovsk, gub. Tobolsk, Sibirija.

Prošnje za sprejem v begunski slovenski srednješolski zaposlovalni tečaj in konvikt v Kromeržu na Moravskem je treba, kakor nam javlja namestni svetnik v Trstu, vložiti na pristojnem okrajnem glavarstvu ali policijskem ravateljstvu (v Trstu za mesto pri dotičnem policijskem komisariatu, za okolico pri c. k. namestništvu svetniku) do 8. decembra t. l.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za celjski okraj.

Po položnicah „Učit. gosp. in kred. zadruga v Celju“ so do danes v področju podpisane učiteljskega društva vplačale za „Zvezin“ sklad glasom njenega svoječasne poziva nastopne šole nastopne zneske: Celje-okolica K 16, Dobrna (učit. Levstikova) K 2, Dramlje K 840, Frankolovo K 650, Galicija K 7, Gotovlje K 670, Griže K 13, Kalobje K 840, Nova cerkev K 840, Liboje K 10, Petrovče K 840, Šmartin K 470, St. Lovrenc K 750, Svetina K 9, Teharje K 8, Vojnik K 13, St. Pavel K 2060, Zalec 11, skupaj K 16860. — Iz tega seznama je obenem razvidno, katere šole se še niso nič in katere se še niso s celim prispevkom odzvale. (Od draginskih doklade za l. 1916 šole I. krajev. raz. po 3%, šole II. krajev. raz. po 2%, šole III. krajev. raz. po 1%). Vljudo prosim, da se nakažejo vsi zaostanki po svoječasno doposlani položnici „Zadruzi“ ali po poštni nakaznici na moj naslov. Potem se zbirka zaključuje in ves prispevek nakaže blagajništvu „Zvezin“.

Obenem prosimo vse one cenjene člane in članice, ki članarino ne plačujejo po „Naročilnem listu“, da nakažejo članarino za tekoče leto, ozir. zaostanke na članarini po položnici, ki se jim bo doposlala meseca decembra.

Minil bo bojni grom, tovariši bodo slekli vojaške suknje, zopet bomo zborovali. Dal Bog, da se to skoraj zgodi! Tovariški pozdrav: Fr. Brinar, t. č. predsednik.

Goriško.

Deželni odbor poknežene grofije Goriško-Gradišanske

na Dunaju.

Vdano podpisani odbor „Učiteljskega društva za sedanski šolski okraj“ se drzne predložiti slavnemu deželnemu odboru sledečo spomenico v blagohotno uvaževanje:

Strašna svetovna vojna pritiska na vse sloje prebivalstva države z elementarno silo. Toda ne oziraje se na krvave žrtve vpliva ta vojna v gospodarskem oziru jako neenakomerno na posamezne ljudske stano-ve. V tem ko se je znal veliki kapital jako

hitro akomodirati izpremenjeni situaciji, in ko preklada kmetiško prebivalstvo jako spretno vojna bremena na druga ramena, prizadeti so zgolj konsumentni stanovi z naravnost uničevalno vohemenco.

Vprašanje regulacije učiteljskih plač na Goriškem je bilo že pred vojno več kot aktualno. Danes je dobilo to vprašanje za učiteljsvo eksistenčen pomen. Učiteljsvo se bori v tem groznem gospodarskem boju dobesedno za svoj obstanek. Plačilni prejemki ne zadostujejo več niti za najskromnejšo vsakdanjo hrano, kamo-li da bi mogel pokrivati učitelj iz svoje plače izdatke za druge neobhodne potrebščine zase in za svoje družine!

Sila je priklopila do vrhunca — a pomoči ni od nikoder. Državni uradniki in uslužbenci dobivajo vojno doklado, železničarji isto tako, učiteljsvo pa zaman čaka, da pride tudi ono na vrsto onih, ki so spoznani za potrebne.

Najbolj drastično se pokaže to bedno učiteljsko stanje, če se pomisli, da dobivajo kmetiške družine z nekoliko otroki večjo državno podporo, kot znašajo plače učiteljske, ne oziraje se na to, da je kmetiški stan danes že itak po položaju samem favoriziran stan.

Podpisani odbor prilaga pri tej priliki razvidno polo o gmočnem stanju vsega učiteljskega teka okraja. Številke same, vzporejene današnjim cenam živih in oblike, govore cele knjige. Vsako nadaljno dokazovanje obledi sprito tega govora do popolne brezpomembnosti.

Kranjske vesti.

KAREL JAVORŠEK.

Ob maturi na ljubljanskem učiteljskem l. 1892. nas je bilo deset, danes nas je še osem. Prvi je šel iz naše srede naš prvi pevec Joško Gabrovšek, ki je umrl na sušici takoj po drugem izpitu; drugi je šel naš prvi dirigent Karel Javoršek, ki je umrl dne 20. novembra t. l. na sušici in oslabelosti srca. Ostali — kaj in kako bi peli? Skozi pesmi in srca so šli in gredli vinarji — grobovi zijajo vzpota... Danes, bratje, nam ni do veselih popevk!

Pred petindvajsetimi leti pa je bilo lepo! Že decembra 1891. smo se začeli pripravljati na I. sestanek vseh abiturientov in abiturientk slovenskih in hrvaških učiteljskih. Posvetovali smo se, ugibali, vabili, delali načrte. Zbirali smo se na domu prijatelja Miroslava Pretnarja v Kolodvorski ulici — tam, kjer stoji danes ljudsko kopališče. V pritličju smo imeli klavir, za njim je sedel Javoršek, mi smo stali okrog njega in prepevali. Pod streho smo imeli svojo knjižnico. Sami smo zbirali in znosili knjige. Celo s svojim listom smo začeli, z „Vodnikom“. Če je bilo treba večjega prostora za večjo družbo in važnejše pomenke, za predavanja, poročila in posvete, smo se zatekali k „Združenju“ v Šiško. Skrivali smo se, kakor da smo polni črnih misli in zločestih naklepov. A goreli smo od navdušenja, hrepeneli po idealih — na učiteljsku pa nam je bilo tako pusto, mrzlo in tuje, da se nismo mogli udomačiti. Nikogar ni bilo tam, da bi mladim dušam odpiral poglede na pot slovenskega učiteljevanja — delati smo morali to sami. Izobraževanje v šoli je bilo celo formalno nedostopno. Spominjam se, kako sem debelo pogledal na svoji prvi službi v Budanjah tiskovine: Tednik, Razrednica, Katalog... Kaj hočem s temi papirji? V Vipavo k Skalji ali v Šturje k Perutni — tam sem dobil prvi nauk, da se mi ni bilo treba bati nadzornika...

Sredi tega kipečega, radostnega življenja, tega hitenja za napredkom, te mlade, krepke volje po razmahu v klešče šolske ledene sape stisnjenih duš je vedno stal z mano vred prijatelj Karel, da, smo stali vsi skupaj — desetorica je bila zlita v eno telo, tako edina in samosvoja, kakor nikdar prej in nikoli pozneje več!

A nismo bili osamljeni. Prihajali so k nam drugi učiteljski, a prebili smo tudi led podedovane mržnje med učiteljskim, gimnazijem in realko. Posebne prilike so nas klicale na Vodnikov dom k sloveči „Kameniti mizi“ v Zgornjo Šiško. Že pogled na črno spominsko ploščo prvega našega pevca je razvelj naš domoljubje — kako smo šele plameneli, ko se je oglasila beseda in pesem! V štiristopih smo jo nevtrasto rezali do bele Ljubljane, prepevajoč pohodno svoje pesmi! Se danes čujem bobneči bas bradatega osmošolca Juvanca, ki je grmel poleg mene: „U boj, u boj!“

V počitnicah po maturi smo se zopet zbrali v Ljubljani. Vsi smo prišli: Benedičič, Gabrovšek, Iglič, Javoršek, Kos, Matko, Pretnar, Škulj, Vozel in jaz. Na „Starem strelšču“ smo prirejali dvorano za l. veselico te viste. Igralce je imel v roki režiser Borštunik. Uprižorili smo skromno moje delce „Izgubljeni sin“, ki mu je uglašil pevske

točke Karel Javoršek. Ker smo vse sami spisal, sami uglašili, sami igrali in sami peli — je bilo torej to delo res od kraja do konca naše! Ponosni smo bili na to in veseli pohvale, ki nam je tedaj prenela od vseh strani nasproti. Pokojni skladatelj Nédved, ki nam je uglašil kantato, nas je prišel gledat in poslušat sam. Bilo je mnogo gospode, a prišli so tudi slovenski visokosolci, da so s tem pokazali svoje simpatije slovenskemu učiteljskemu naraščanju. Bil je lep, prelep večer! Belo jutro je viselo nad Ljubljano, ko smo se razšli.

Razšli smo se na vse strani, kamor so nam veleli naši dekreti, in od tedaj se nismo tako tesno združili nikoli več! Javoršek je ostal za suplenta v Ljubljani — oče mu je bil nadučitelj v Šiški — mene je vrglo v Budanje pri Vipavi. Kmalu pa sva zamenjala vlogi: jaz sem prišel za suplenta v Ljubljano, a Javoršek je šel učiteljevat v Vipavo. In — žnil se je v Šiški. Takrat se je spomnil mene, češ, pojdi mi za druga! Grem! A bilo ni svatovskega oblačila — tako bi s 33 gld., ki mi jih je nesla suplenta na l. mestni petrazrednici, vsakega l. v mesecu pa sem moral za stanovanje in hrano plačati 40 gld. S 7 gld. mesečnega deficita si ne boš kupoval nove suknje! Stopil sem do svojega strica Lojzeta, ki je tedaj učil kiparstvo na obrtni šoli, in sem mu položil svojo stisko. „Evo ti moje suknje! Dobra bo za noč!“ mi pravi stric. In tako sem v stričevi suknji in z dehtečim sopkom na njej pospremljen prijatelja Karla pred oltar v Franciškanski cerkvi, odkoder smo se potem odpeljali k Ančniku v Šiško, kjer smo zaključili veselo svatbo. Sveži sneg je pokrival ceste in ulice, ko sem hitel proti jutru — tako mlad in tako sam — na svoje stanovanje. Treba je bilo izposojeno suknjo zamenjati s svojo in oditi v šolo...

Iz Vipave je prišel Javoršek v Košano, od tam na mestno nemško deško petrazrednico v Ljubljano, s tem se je pa preselil na deželno Slovensko trgovsko šolo. In povsod je iskal skrbno razvedrila, delu počitka in hrepenenju zavetišča v strokovnih in znanstvenih knjigah, ki je iz njih sprejel vase toliko materiala, da je napravil izpit za meščanske šole iz l. in II. skupine. Nikoli ni bil glasan ali usiljiv, mehkega značaja in dobrega srca se je stiskal v odzadu, živeč šoli in domu. V svojih prsih je gradil svoj svet — tako in kaj, tega mi ni nikoli razodel. Ukvarjal se je s študiranjem in s cerkvenim petjem, da je bilo življenje lažje. In ko se mu je ravno začelo kazati z lepšim licem, je umrl. Že dolgo let ga je mučil revmatizem, ki mu je iskal zdravlila v dolenskih Toplicah. Toda zaman! Lotila se ga je sušica, srce je odpovedalo. Konec! —

V prvih mesecih sedanje vojne sem ga videl zadnjikrat. Srečala sva se baš pred Ljudsko posojilnico v Ljubljani. Jaz sem pestoval svojo zlomljeno roko v povelju do zdravnik na ogled, Javoršek pa je — v uniformi kranjskega Janeza — težkih, trudnih korakov nesel službene papirje nekam v vednost. „Ali na fronto, Korle?“ ga vprašam. „Saj še za Toplice nisem“, mi odvrne. Malo sva še pogovorila — potem sva šla vsakebi, tako daleč, daleč vsakebi!

Mi še lahko pridemo na fronto in v toplice; njemu, ljubemu, dobremu prijatelju, ni treba nikamor več, izločen iz vojske živih in je stalno pridelen vojski mrtvih! — Bilo nas je deset — osem nas je šel! Kdo je sedaj na vrsti?

E. Gangl.

—r— Desetletnico smrti pesnika Simona Gregorčiča so proslavile vse šole na Kranjskem s primernimi govori, deklaracijami in nalogami. Nad tisoč mladih s.c. plava kot dobri genij neumrjoti duh našega miljenca, ki žari iz njega neugasna ljubezen do svete domovine slovenske! V naši mladini živi Gregorčič naprej in ostane živ od roda do roda vse do konca dni! Slava njegovemu spominu! Živela slovenska zemlja! Živela slovenska mladina! — Gregorčičevega pogreba, ki se je vršil dne 26. novembra 1906 iz Gorice k Sv. Lovrencu, se je udeležil tudi okrajni glavar grof Attems, sedanjí deželni predsednik na Kranjskem.

—r— Iz ljudskošolske službe. C. kr. okrajni šolski svet v Novem mestu je imenoval nameslo na dopustu se nahajajoče učiteljice Gizele Eklave absolvirano učiteljsko kandidatino Ano Kodermanovo za suplentinjo na deklški ljudski šoli v Novem mestu. — C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju je imenoval absolvirano učiteljsko kandidatino Katarino Plevnikovo za suplentinjo na ljudski šoli v Bojancih. — C. kr. okrajni šolski svet v Litiji je imenoval poizkusno kandidatino Ano Kovačovo za provizorično učiteljico na ljudski šoli v Zaličini. — C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu je imenoval na mestu k vojakom odšlega učitelja Franca Čuka poizkusno kandidatino Amalijo Puncuhovo za suplentinjo na štirirazredni ljudski šoli v Zg. Logatcu in ji obenem poveril ekskurzorni pouk v Živeršah.

—r— Koncentracija slovenskih strank. Glede na izredne razmere in bližajoče se

ustavno življenje se je izrekel Izvršni odbor S. L. S. načeloma za koncentracijo slovenskih strank.

—r— Zvončkovim naročnikom! Velika vojna je hudo zadela tudi naše liste: podražil se je papir, podražil se je stavek. Tudi Zvonček trpi zaradi velike draginje tiskarskih potrebščin. Vsaka številka je za 110 K dražja, kakor je bila pred vojno, kar znaša na leto 1320 K. Nasproti pa so odpadli skoraj vsi naročniki po goriškem, sežanskem in tolimskem okraju, mnogo tudi v Trstu, skupaj nad 200 naročnikov. Odpade nam na naročnini nad 1000 K. To je mnogo za majhen list Zvonček. Zaveza avstr. jugoslovanskega učiteljskega, ki je lastnica lista, je sprevidela, da s sedanja naročnina ne more več izhajati. Zato je po tehtnem premisleku sklenilo vodstvo Zaveze na svoji seji dne 2. novembra t. l., da zviša naročnino z novim letom 1917 na 6 K, ker sicer ne more vzdržati lista, ki ga je z velikim trudom ustanovila pred 17 leti. Vodstvo Zaveze se nadeja, da ne odpade noben Zvončkov naročnik, in da mu ostanejo vsi zvesti tudi v letu 1917!

Vodstvo Zaveze.

—r— Ujet je bil dne 12. avgusta t. l. učiteljski praporščak

Alojzij Weber ob Bysirici na Galickem ter se je po 40 dneh oglašil iz Moskve. Kam pride, še ne ve.

si je pridobil za hrabrost srebrno svetinjo I. razreda.

—r— Odlikovanje. S srebrno častno kolajno „Rdečega križa“ je odlikoval nadvojvoda Franc Salvator tovariša Rudolfa Horvata, nadučitelja v Trnovem pri Ilirski Bistrici. — Čestitamo!

—r— S seje deželnega odbora z dne 23. novembra. S prvim decembrom t. l. se izplačajo deželni uslužbencem enkratne vojne draginske podpore, enako kakor l. septembra t. l. Kdaj pride učiteljsvo na vrsto? — V kuratorij Slovenske trgovske šole v Ljubljani se imenjuje za novo triletno dobo sledeči delegat deželnega odbora: Ivan Kregar, posestnik in pasar v Ljubljani; Karel Poljak ml., tvorničar v Ljubljani; Rajko Marenčič, trgovec v Kranju; dr. Franc Zbanič, podravatelj deželnih uradov; dr. Ivan Černe, ravnatelj Ljudske posojilnice v Ljubljani, in Anton Belec, župan v St. Vidu nad Ljubljano.

—r— S seje c. kr. mestnega šolskega sveta v Ljubljani. O redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta, ki se je vršila v petek, dne 3. novembra 1916, nam je došlo sledeče poročilo: Potem, ko odpravi predsednik sejo in proglasi sklepčnost, oglašajo zapisnik kurencije iz predsedstva in pove, kako so bile rešene, kar se vzame na znanje. Odobri se zapisnik zadnje redne seje z dne 12. septembra 1916. Razpravlja se o prošnji za razpisana učna mesta na l. in II. mestni deški šoli, na pomožnem oddelku IV. mesne deške šole, na mestni nemški deški in pa na šišenski deklški o-emrazrednici ter se sklene c. kr. deželnemu šolskemu svetu predložiti za omenjene službe tero-predloge. Sklene se predložiti nasvet k vlogi knežskoškofijskega ordinariata zaradi uvedbe druge tedenske ure verouka v I. in II. razredu ljudskih šol. Sklene se predložiti c. kr. deželnemu šolskemu svetu predloge o napredovanju učiteljskega v višjo plačilno vrsto s l. januarjem 1917. Ernestini Rekarjevi, stalni učiteljici na mestni slovenski deklški šoli, se pripozna IV. petletnica. Prošnjo pomožnih učiteljic na mestni nemški deklški šoli, ki samostojno poučujejo, za dovolitev nagrade je priporočilo predložiti c. kr. deželnemu šolskemu svetu. Istotako je več prošelj stalnih učiteljic za dovolitev daljših dopustov priporočati v ugodno rešitev. Poročilo mestnega magistrata o nasvetih glede pomožne akcije za bedno šolsko mladino v zimskem času se izroči ad hoc odseku šolskih voditeljev in voditeljic pod načelništvom c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov v nujno uvaževanje in se potrebne predpovedbe že vrše. Sklene se primerno proslaviti Simona Gregorčiča smrti bližajočo se desetletnico. Ko se rešijo, oziroma pojasne še nekatere interne zadeve vzgornega in administrativnega značaja, zaključijo predsednik sejo.

—r— Imenovan je za praporščaka tovariš Anton Gaspari, doslej praporščak v 27. domobranskem pohodnem polku.

—r— Umrl je v Kočevju tovariš Josip Windisch, nadučitelj v pokoju, star 55 let. — Blag mu bodi spomin!

—r— Metelkovo ustanovo v znesku po 80 K 41 v je podelil kranjski deželni šolski svet nadučitelju Emilu Tomašcu v Ribnici, Ivanu Pirnatu v Mokronogu, Jakobu Slaparju v Olševku, Viktorju Miheliču v Dev. Mariji v Polju, Robertu Zieglerju na Igu in Ljudevitu Koželju v St. Petru pri Novem mestu. — Nagrado nekdanjega vrnarskega društva v znesku po 72 K 12 v je podelila ista šolska oblast nadučitelju Ivanu Ježersku v Sv. Križu pri Trzinu, učitelju Ivanu Arnsku v Mostah in nadučitelju Josipu Žirovniku v Gorjah.

—r— Uspeh „Tedna Rdečega križa“ na Kranjskem. Nabralo se je 226.986 K, tako da nadkriljuje Kranjska dežela relativno